

Knack

DOSSIER METHODEONDERWIJS

KINDEREN VAN STEINER EN FREINET

Freinet, dalton, steiner, montessori en andere methodescholen hebben met elkaar gemeen dat ze zich afzetten tegen de *'école caserne'*, waar leerlingen tot papegaaien worden opgeleid. Zij stimuleren juist zelfkennis en sociale vaardigheden. Hun vernieuwende didactische methoden vonden gedeeltelijk al hun weg naar het klassieke onderwijs. **DOOR JAN JAGERS/FOTO'S FRANKY VERDICT**

Opvattingen of misvattingen?

Over methodescholen doen een aantal opvattingen de ronde die ze zelf als misvattingen klasseren. Hier is het oordeel van een neutrale derde: Luc Van der Auwera, de inspecteur-generaal basisonderwijs.

1 Kinderen hebben geen respect voor autoriteit

'Ik vind de term methodescholen nogal eigenaardig gekozen – alle scholen hebben immers een 'methode' – maar ik heb nooit ervaren dat kinderen er minder luisteren dan in traditionele scholen. Natuurlijk: ze werken vaak zelfstandig, alleen of in groepjes, en praten dan met elkaar. Om zo te kunnen werken, heb je net heel veel afspraken nodig. En dus respect voor autoriteit en voldoende tucht.'

2 Kinderen zijn niet klaar voor het middelbaar

'Hoe ze de eindtermen bereiken, behoort tot de vrijheid van de school, maar het is de maatschappelijke opdracht van alle scholen, ook van de erkende methodescholen, om die doelstellingen met zoveel mogelijk kinderen te halen. Wat dat betreft, is er geen significant verschil tussen traditionele en methodescholen. Niet in wiskunde, niet in taal, en al zeker niet in sociale vaardigheden. Als er al een lijn in zit, is het deze: alles hangt af van de instroom, van het gemiddelde leerlingenprofiel. En dat verschilt overal, ook binnen het reguliere onderwijs.'

3 Er is geen structuur

'Veel van wat in methodescholen gebeurt, vind je ook terug in het reguliere onderwijs. Hoekenwerk, waarbij kinderen met verschillende zaken bezig zijn, lijkt misschien een warboel, maar het is gestructureerd. Het probleem is dat ouders het onderwijs van hun kinderen vergelijken met hoe het bij henzelf toe ging. Maar gisteren is vandaag niet.'

4 Methodeonderwijs is een alternatief voor buitengewoon onderwijs

'Ouders die te horen krijgen dat hun kind beter naar het buitengewoon onderwijs zou overstappen, zien in methodescholen soms een alternatief, omdat de groepen er dikwijls klein zijn en men er vaak individuegericht werkt. Maar ook hier geldt: de zorg en de tijd voor individuele begeleiding hangen af van school tot school, eerder dan van het etiket 'regulier' of 'methode'. Iedere ouder wil voor zijn kind het allerbeste. En voor sommigen zijn de woorden 'buitengewoon onderwijs' dan een grote ontgoucheling. Bij het aanvaarden ervan zouden ouders meer begeleiding moeten krijgen, want achteraf zeggen ze dikwijls: ik had mijn kind er vroeger heen moeten sturen, het bloeit er volledig open. Soms moeten methodescholen de boot afhouden om de verhouding tussen het aantal 'probleemkinderen' en andere leerlingen gezond te houden. Hoe dan ook: zuivere methode- of traditionele scholen bestaan niet.' **K**

Dossier **Methodeonderwijs**

Ga en onderwijs met methode

Als onafhankelijke scholen bestaan ze al langer, maar sinds enkele jaren richten ook de traditionele netten meer en meer methodescholen op. Met hun visie en werkvormen lijken ze de pioniers van de vernieuwing. Maar niet alles is wat het lijkt.

Mijn kinderen hebben minder stress en zijn socialer en zelfstandiger dan gemiddeld. Ze zitten beter in hun vel', zegt Kris Appeltans. Als lector in de lerarenopleiding stuurde hij zijn kinderen uit overtuiging

naar een freinetschool, vandaag doorlopen ze zonder problemen het regulier secundair onderwijs.

Hoewel van het totale aantal leerlingen in het basisonderwijs nog altijd minder dan 3 procent naar een methodeschool gaat, duik de ene na de andere nieuwe methodeschool in Vlaanderen op. Verrassend genoeg niet in het vrije net, wel in het gemeenschapsonderwijs (GO!) – dat vandaag liefst 52 methodescholen telt – en in het onderwijs van steden en gemeenten (OVSG) (zie tabel p. 62). Het stads- en gemeentelijk onderwijs Gent, wel een uitzondering binnen het OVSG, heeft er vandaag vijftien. 'De eerste freinetschool is hier gestart in 1985', herinnert Luc Heyerick zich, hij is het departementshoofd Onderwijs en Opvoeding in Gent. 'Door dalende leerlingenaantallen stonden er drie gebouwen leeg. We stelden het stadsbestuur voor om een freinetschool te beginnen, en dat bleek na verloop van tijd een succes. Zelfs in die

PROJECTEN EN HOEKENWERK zijn ook al ingeburgerd in reguliere scholen.

mate dat we vandaag een gebouwentekort hebben.'

Is het oprichten van nieuwe methodescholen bij het OVSG geen bewuste strategie van bovenaf, bij het GO! is het dat sinds twee jaar in elk geval wel. 'Zorgen voor een goede geografische spreiding van methodescholen staat in ons strategisch beleidsplan 2007-2011', zegt GO!-woordvoester Ann Van Driessche. 'We willen er mee voor zorgen dat ouders in hun buurt kunnen kiezen tussen verschillende soorten scholen. We proberen ze zoveel mogelijk van onderaf te laten ontstaan, maar we onderhandelen ook met bestaande onafhankelijke methodescholen over een eventuele overstap naar het GO!' Van Driessche noemt die overnames geen bewuste strategie en het aantrekken van extra leerlingen niet de eerste bedoeling, hoe dan ook beleeft het methodeonderwijs gouden tijden (zie grafiek p. 62). Wat maakt het zo anders? En volgen niet alle scholen 'een methode'?

ECOLE CASERNE

De naam methodescholen is inderdaad verwarrend, maar er zijn wel degelijk eigenschappen die ze apart maken. Hun wortels, allereerst. Of het nu gaat om – zet u schrap – een freinet-, montessori-, steiner-, Sudbury-, jenaplan-, leef-, dalton-, Decroly-, of een ervaringsgerichte school, allemaal stammen ze, rechtstreeks of onrechtstreeks, uit de internationale pedagogische vernieuwingsbeweging die ontstond rond de eeuwwende, bij het begin van de twintigste eeuw. Die Nieuwe Schoolbeweging zette zich af tegen de 'école caserne', zoals de Franse pedagogo Célestin Freinet ze noemde: de negentiende-eeuwse school die kennis in kinderhoofden pompt, een model waarin de leraar praat en de kinderen vooral goed moeten luisteren. Dat systeem doodt hun natuurlijke interesse om te leren, stelden de vernieuwers. Ze meenden dat niet de kennis maar het kind het uitgangspunt van het onderwijs moet zijn, en dat elk individu zich zoveel mogelijk in zijn eigen tempo moet kunnen ontwikkelen. Dat kinderen zelf keuzes leren maken, leren leren en weerbaar worden, vonden ze belangrijker dan het voortbrengen van papegaaien. Zoals Confucius zei: opvoeden is niet het vullen van een vat, maar het aanwakken van een vuur.

Hoewel alle methodescholen op dat basisidee steunen, hebben ze elk hun eigen inslag, afhankelijk van hun inspirator en het moment en de plaats van ontstaan. Sommige, de steinerscholen met hun antroposofie op kop, zijn sterk ideologisch onderbouwd. Ze zijn verenigd in een eigen Federatie Steinerscholen, en hebben, als enige, aparte eindtermen die lichtjes afwijken van de reguliere. Maar ook op andere vlakken is steiner een buitenbeentje: van het eerste tot het zesde studiejaar hebben kinderen bijvoorbeeld dezelfde klastitularis.

NIET BESCHERMD

In Vlaanderen zijn alle methodescholen erkend en gesubsidieerd – op enkele privéscholen na, waaronder Sudbury Valley (zie p. 70). Zonder te veralgemenen, kun je zeggen dat ze meestal met graadklassen of leefgroepen werken, zodat kinderen met verschillende leeftijden, interesses en talenten van elkaar kunnen leren. Typisch is ook dat ze niet of niet uitsluitend met naakte cijfers evalueren, en dat zelfkennis en sociale vaardigheden even zwaar wegen als de kennis dat een en een

twee is. Dikwijls werken methodescholen met projecten, waarbij gedurende een periode alle vakken zoveel mogelijk passen in eenzelfde thema. Is dat afvalverwerking, dan kunnen de leerlingen de hoeveelheid afval per inwoner berekenen, een krantenartikel over het onderwerp lezen en leren hoe ontwikkelingslanden ermee omspringen. Andere vernieuwende ideeën van methodescholen zijn hoeken- en contractwerk, al worden die didactische werkvormen intussen ook in reguliere scholen gebruikt (zie interview met professor Ferre Laevers op p. 61). Dat bevestigt Jan Saveyn, de verantwoordelijke pedagogie van het katholieke basisonderwijs. 'Hoewel er bij ons een groter evenwicht is tussen de traditionele en de kindgerichte aanpak, gebruiken wij die moderne technieken ook en hebben we meer dan vroeger oog voor de emotionele ontwikkeling.' Anders dan het GO! en het OVSG stapt de Guimardstraat evenwel niet mee in de trend om nieuwe methodescholen op te richten. Vernieuwen komt niet aan op het kleven van etiketten, benadrukt Saveyn.

Wat ons weer bij de cijfers brengt. Omdat scholen met het label 'methode-school' niet per definitie innovatiever zijn dan reguliere scholen, zeggen die cijfers niet noodzakelijk veel. Want het label is niet beschermd. 'Elke school mag zich methodeschool noemen', weet Kris Appeltans van de lerarenopleiding. 'Sommige reguliere scholen profileren zich van het ene op het volgende jaar plots als een methodeschool, hoewel ze met hetzelfde team blijven werken, en geen inhoudelijke ondersteuning van buitenaf krijgen. Dat is ouders voor de gek houden.'

Onuitgesproken maar doorslaggevend daarin zijn marktverwelingen: de scholen willen hun imago verbeteren en leerlingen uit de 'betere' klassen aantrekken.

ELITAIR TEGEN WIL EN DANK

Zijn methodescholen dan meer elitair dan andere? Algemeen gesproken wel, zegt professor Jan Van Damme van de afdeling pedagogische wetenschappen K.U.Leuven: 'Dat vernieuwing van elites uitgaat, is normaal, dat weet elke socioloog. Methodescholen worden vaak opgericht door geëngageerde, hoger opgeleide ouders, en trekken een progressief publiek aan. Hoewel dat bij steinerscholen niet zo is. Waarom weet ik niet, maar blijkbaar moet je niet gestudeerd hebben om je aan- ▶

INFODAG 2009 | zaterdag 25 april

MEER INFO

stip@ua.ac.be

www.ua.ac.be/infodagen

T +32 (0)3 265 20 09 | T +32 (0)3 265 48 72

www.lessius.eu/komkennismaken

Empowered by

Lessius

ASSOCIATIE
K.U. LEUVEN

- ◆ 29 APRIL
- ◆ 16 MEI
- ◆ 24 JUNI
- ◆ 5 SEPTEMBER

INFODAGEN

**Vertalen,
media en
communicatie**

**Handels-
wetenschappen**

**Toegepaste
ingenieurs-
wetenschappen**

Technologie

**Logopedie en
audiologie**

**Toegepaste
psychologie**

Dossier Methodeonderwijs

- ▶ gesproken te voelen door die pedagogische overtuiging.

'Dat methodescholen minder kansarme leerlingen tellen, is trouwens geen bewuste strategie. Wel integendeel. Ze doen veel inspanningen om ze te werven, maar dat verloopt moeizaam. Allochtonen en lagere sociale klassen hechten meer aan traditionele waarden. Bovendien worden er weinig methodescholen opgericht in kansarme wijken.'

Toch zijn ze er. In De Buurt in Gent, een projectschool van de Federatie van Onafhankelijke Pluralistische Emancipatorische Methodescholen (FOPEM), heeft 23 procent van de leerlingen een andere thuistaal. Niet vanzelfsprekend, zeker als je weet dat ouders in methodescholen sterk betrokken worden bij de werking ervan. Zoals in de onafhankelijke freinetschool De Tuimelaar (zie p. 64), waar teamleden en ouders lid zijn van de algemene vergadering, het belangrijkste beslissingsorgaan van de vzw. 'Die vergadering beslist over de begroting. Zo horen we van de ouders of we wel goed bezig zijn', preciseerd de coördinator An Jacobs.

VOORTREKKERSROL

Doordat het basisonderwijs in vergelijking met het secundair meer focust op algemene ontwikkeling dan op het verwerven van kennis en kunde, is methodeonderwijs niet onbestaand maar wel minder uitgesproken ontwikkeld in het middelbaar.

Hoewel Vlaams minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke (SP.A) voorlopig niet ingaat op de vraag voor het ter beschikking stellen van infrastructuur aan onafhankelijke methodescholen (zie p. 70), lijken methodescholen tout court hem toch enthousiast te maken. 'We laten ze in Vlaanderen niet alleen toe maar ondersteunen ze ook, omdat ze voor een enorme pedagogische rijkdom zorgen. Methodescholen spelen een voortrekkersrol in de onderwijsvernieuwing. Als minister mag ik me er eigenlijk niet over uitspreken, maar de bezieling die ervan uitgaat, is opmerkelijk.'

[HTTP://WWW.OND.VLAANDEREN.BE/ONDERWIJSAANBOD/BAO/METHODES.HTM](http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/bao/methodes.htm)

Wegwijzer

Het onderwijs in Vlaanderen telt drie verschillende netten (gemeenschapsonderwijs, officieel en vrij gesubsidieerd) en is opgedeeld in koepels die verschillende scholengroepen vertegenwoordigen in de beleidsorganen van de Vlaamse overheid. Als we de methodescholen situeren, zien we dat de steinerscholen verenigd zijn in een aparte federatie en dat de FOPEM-koepel (Federatie van Onafhankelijke Pluralistische Emancipatorische Methodescholen) de onafhankelijke methodescholen groepeert. Niet-autonome methodescholen vinden we terug in het katholiek onderwijs (VSKO), het gemeenschapsonderwijs (GO!) en het Onderwijs van Steden en Gemeenten (OVSG).

Lijst met afkortingen

GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap

OVSG Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap

PVO Provinciaal Onderwijs Vlaanderen

VSKO Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs

FOPEM Federatie van Onafhankelijke Pluralistische en Emancipatorische Methodescholen

VOOP Vlaams Onderwijsoverlegplatform

Wat zijn de methodescholen en waaraan herken je ze?

Vier onderwijsmethodes in een notendop, met informatie over de grondlegger, de pedagogie en de didactische werkvormen, het aantal vestigingsplaatsen van scholen in Vlaanderen, en een citaat.

Montessori

- > Maria Montessori (1870-1952). Een van de eerste vrouwelijke artsen in Italië. Ontwikkelt zintuiglijk leermateriaal dat zelfcorrectie mogelijk maakt en waarin telkens één vaardigheid centraal staat.
- > Kinderen zitten in leefgroepen met twee tot drie verschillende leeftijden bij elkaar. Gedurende 'gevoelige perioden' kunnen ze bepaalde functies intensief ontwikkelen. De leerkracht speelt daarop in door het juiste materiaal in de juiste omgeving aan te bieden.
- > Vestigingsplaatsen: 3.
- > 'Leer mij het zelf te doen.'

Steiner

- > Rudolf Steiner (1861-1925). Oostenrijks filosoof, schrijver, architect, filosoof. Grondlegger van de antroposofie.
- > Een school telt twaalf leerjaren en is onderverdeeld in de 'onderbouw' (1 tot 8) en de 'bovenbouw' (9 tot 12, tweede en derde graad middelbaar onderwijs). Speciale aandacht voor expressie en handvaardigheden, zoals houtbewerking of biologische landbouw. Wil kinderen opvoeden tot vrije mensen, maar gaat ervan uit dat ze in hun autonomie moeten groeien.
- > Vestigingsplaatsen: 18.
- > 'Ieder van ons is geroepen tot vrije geest, zoals elke rozenknop ertoe geroepen is een roos te worden.'

Freinet

- > Célestin Freinet (1896-1966). Franse onderwijzer en pedagoog. Zet zich af tegen handboekenonderwijs en baseert het leerproces van kinderen op hun eigen leefwereld. Introduceert 'levend leren'.
- > Werkt met kringgesprekken en maakt gebruik van 'vrije teksten' en de drukpers, of de hedendaagse variant ervan: ICT. Stimuleert zelfstandigheid met hoeken- en contractwerk.
- > Vestigingsplaatsen: 53.
- > 'Leg het me uit en ik vergeet het. Laat het me zien en ik onderhoud het misschien. Betrek me erbij en ik begrijp het.'

Dalton

- > Helen Parkhurst (1887-1973). Onderwijs genoemd naar de woonplaats van haar geldschieters: Dalton, in de staat Massachusetts in de VS.
- > Steunt op drie principes: vrijheid in gebondenheid, samenwerking en zelfstandigheid. Leerlingen krijgen een vierde van de tijd klassikaal onderwijs, drie vierde werken ze zelfstandig onder begeleiding. Ervaringsgericht. Populair in Nederland.
- > Vestigingsplaatsen: 2.
- > 'Dalton is geen methode of systeem, maar een manier van leven.'

Dossier **Methodeonderwijs**

‘Wijsheid is meer dan boekenkennis’

Al meer dan dertig jaar werkt professor Ferre Laevers (K.U.Leuven) mee aan de onderwijsvernieuwing in Vlaanderen. ‘Uit ons talent valt nog veel meer te halen.’

In de school van de toekomst vraag je je af wie nu het meest van wie leert. De kinderen van de leerkracht of omgekeerd? Mijn droom is dat de grens tussen de school en de rest van de wereld, tussen leren en niet leren, vervaagt.’

Wat in 1976 begon met een onderzoek naar kleuters, is vandaag uitgegroeid tot een grote onderneming. Het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs (CEGO), waarvan Ferre Laevers directeur is, telt drie pijlers. Een vzw, die vormingen geeft aan leerkrachten en schoolteams. Een nv, die didactisch materiaal en ervaringsgerichte kinderboeken verdeelt, tot in Australië toe. En een universitaire cel, voor onderzoek en ontwikkeling.

‘In de nasleep van mei ’68, geïnspireerd door de pedagoog Carl Rogers, die net het boek *Leren in vrijheid* uit had, namen we het gangbare kleuteronderwijs onder de loep’, vertelt Laevers. ‘Er werd toen veel

gemoraliseerd en kinderen konden hun persoonlijkheid niet ontwikkelen. Ging je op uitstap, dan behandelde de voorbereiding niet wat er ter plekke gebeurde. En wat expressie heette, resulteerde in vijftientig identieke schilderwerken aan de muur.

‘Uit dat onderzoek hielden we een model over dat nu eerder regel dan uitzondering is: kleuters krijgen meer vrij spel, een rijk aanbod dat aansluit bij hun interesses, en een authentiekere relatie met hun leerkracht. Dat model paste in ons ideaal van toen: streven naar mentaal gezonde mensen.’

Hoe is het vandaag met dat ideaal gesteld?

FERRE LAEVERS: Het leven wordt al maar gecompliceerder, de uitdaging voor het onderwijs is vandaag nog groter dan vroeger. Omdat meer keuzevrijheid meer verantwoordelijkheid betekent, is zelfontwikkeling er niet eenvoudiger op geworden. Om mensen daarbij te helpen, in de kinderopvang, in de school, of in een

workshop voor volwassenen, moet de focus liggen op twee factoren: welbevinden en betrokkenheid. Om efficiënt te leren, moeten mensen zichzelf kunnen zijn. En gemotiveerd zijn door oprechte interesse, niet omdat er morgen een toets is.

Het klassieke model met een leerkracht die doceert voor rijen banken, bestaat dat eigenlijk nog?

LAEVERS: Hoewel het basisonderwijs de afgelopen twintig jaar grondig vernieuwd is, volgt zeker de helft van alle basisscholen nog te veel dat model. De schoolse scholen zijn nog te talrijk. Zij stellen de leerinhoud voorop en gebruiken een zeer strakke, prestatiegerichte evaluatiemethode. Niet-schoolse scholen daarentegen hebben meer oog voor individuele talenten. Ze brengen kinderen niet in een cirkel van falen, maar proberen succeservaringen op te bouwen. Ook veel reguliere scholen hebben op dat vlak al grenzen verlegd.

Welke technieken, ontleend aan methodescholen, vinden we daar vandaag dan terug?

LAEVERS: Vaak is de klassikale aanpak al deels afgebouwd, met contractwerk bijvoorbeeld. Kinderen krijgen werktijd waarin ze een takenpakket zelfstandig plannen en uitvoeren, al dan niet in overleg met anderen. Hoekenwerk, leerkrachten die in hun klas zones afspreken voor rekenen, muziek, natuur en noem maar op, sluit daarbij aan. Voorts is ook projectwerk ingeburgerd: werken rond een bepaald thema, zoals de opwarming van de aarde, bekeken vanuit verschillende invalshoeken. Zelfs met kringmomenten zijn al heel wat lagere scholen vertrouwd. Ze bouwen ze misschien niet dagelijks in, maar houden toch systematisch een klassikaal evaluatiegesprek, een planningskring, of een gesprek over persoonlijke gevoelens.

We gaan er dus op vooruit?

LAEVERS: Ja en nee. Ja, dankzij de enorme investeringen in gelijke onderwijskansen en in de vorming van leerkrachten, directies en begeleiders. Maar ik zie een nieuw probleem: leerlijnen. Dat de eindtermen voor het basisonderwijs geconcretiseerd zijn in doelstellingen, tot daar ben ik mee. Maar sinds kort zien we scholen die, al dan niet onder de impuls van de inspectie, ook leerlijnen uitzetten. Daarin geven ze per jaar exact aan wat kinderen moeten kunnen. En dat is een stap te ver. Leerlijnen zijn bedacht aan een bureau en zetten aan tot verschoolsing. De school dwingt zichzelf daarmee opnieuw in een ▶

Dossier Methodeonderwijs

- keurslijf dat haaks staat op de geest van de eindtermen. Die moeten pas op het einde van het leertraject bereikt worden, en geven de school dus heel wat ruimte.

Wat stelt u dan voor?

LAEVERS: Men zou lagere scholen geen resultaatsverbintenis maar een inspanningsverplichting voor de eindtermen moeten opleggen, zoals dat nu al voor het kleuteronderwijs geldt. Dat men naar de output kijkt, is geen probleem, maar het mag er niet toe leiden dat de lat voor sommige kinderen te hoog ligt en voor andere te laag. Het talent van kinderen die veel meer kunnen, gaat daardoor voor een stuk verloren. Maar behalve deze hapering is Vlaanderen, internationaal gezien, goed bezig.

Geldt dat ook voor het secundair onderwijs? Moeten competenties, zoals ondernemingszin en zelfsturing, het daar niet nog vaker dan in het basisonderwijs afleggen tegen de leerinhoud?

LAEVERS: Tegen wie de leerinhoud en niet de werkelijkheid centraal stelt, zeg ik: als je nog meer talent wilt verkwanselen, moet je die weg vooral blijven volgen. Onze ervaring leert ons dat de betrokkenheid bij heel wat jongeren daalt vanaf dertien à veertien jaar. Ze worden schoolmoe. Ik preek de revolutie niet, maar contractwerk bijvoorbeeld is perfect te integreren in het secundair. Dat gebeurt vandaag te aarzelend. De onderwijskwaliteit staat of valt altijd met de leerkracht. Die moet didactisch deskundig zijn en werkvormen gebruiken die de leerlingen initiatief geven. Omdat dat nog te weinig gebeurt, dreigen jongeren gaandeweg meer buiten dan binnen de school te leren.

Vindt u dat ze op school iets tegen hun zin moeten doen?

LAEVERS: Dat kun je nooit helemaal uitsluiten, maar zoiets moet het gevolg zijn van eigen keuzes. Jongeren moeten mee hun traject kunnen bepalen en hun eigen interesses uitdiepen. Dat betekent niet dat de school fun moet zijn. We hebben geen oppervlakkigheid nodig, wel jongeren die intens bezig zijn, die niet naar de speelplaats willen omdat ze gebeten zijn door wat ze doen. Betrokkenheid is inspanning en ze geeft diepe voldoening. Het maakt het verschil tussen oppervlakkig leren en iets diep verankeren.

Weet u, onlangs las ik een onderzoek naar de meest grensverleggende Amerikaanse ingenieurs. Een groot aantal van hen blijken boerenzonen te zijn. Waarom? Als je op een boerderij gewerkt hebt, weet je hoe zwaar materialen zijn en hoe ze rea-

GROTE TOENAME IN GEMEENSCHAPSONDERWIJS

In drie jaar tijd is het aantal leerlingen dat methodeonderwijs volgt in basisscholen (kleuter+lager) van het gemeenschapsonderwijs (GO!) met 662 gestegen. Daarmee zijn de doelstellingen van het GO!-beleidsplan 2007-2001 om methodescholen uit te bouwen, al zichtbaar in de cijfers.

SPECIALE PEDAGOGISCHE METHODE IN BASISONDERWIJS: AANTAL LEERLINGEN PER ONDERWIJSNET

	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Gemeenschapsonderwijs / GO!	5773	5964	6435
Stedelijk en gemeentelijk onderwijs	3560	3583	3445
Katholiek onderwijs en onafhankelijke methodescholen	6467	6575	6645

VOLLEDIG BASISONDERWIJS: AANTAL LEERLINGEN PER ONDERWIJSNET

	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Gemeenschapsonderwijs / GO!	92.375	92.419	93.153
Stedelijk en gemeentelijk onderwijs	144.586	145.493	146.715
Katholiek onderwijs en onafhankelijke methodescholen	413.295	411.290	411.309

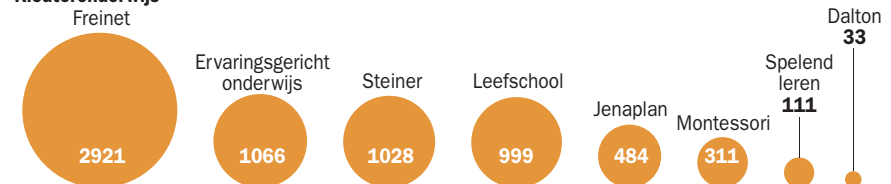
Bron: Departement Onderwijs

FREINET HET POPULAIRST

Van de verschillende speciale methoden in het Vlaamse basisonderwijs (kleuter+lager), is de freinetmethode veruit de populairste.

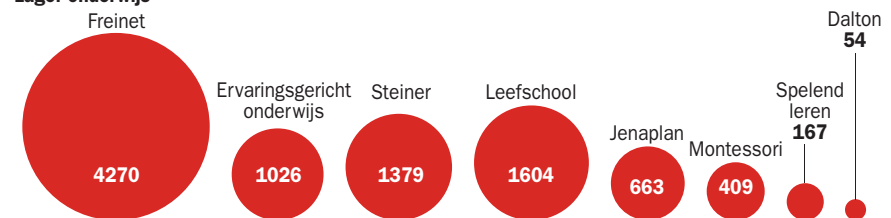
AANTAL LEERLINGEN PER PEDAGOGISCHE METHODE IN HET VLAAMSE BASISONDERWIJS, 2007-2008

Kleuteronderwijs

Totaal: 6953 (= 2,93 % van totaal Vlaanderen)

Lager onderwijs

Totaal: 9572 (= 2,49 % van totaal Vlaanderen)

NOOT: DE PEDAGOGISCHE METHODE WORDT GEREGISTREERD ZOALS MEEGEDEELD DOOR DE SCHOLEN EN NIET GEVERIFIEERD. BENADRUKT HET MINISTERIE VAN ONDERWIJS. HET BUITENGEWOON ONDERWIJS WERD NIET IN DE CIJFERS OPGENOMEN.

Bron: Departement Onderwijs

geren, in 't algemeen en op elkaar. Die topingenieurs hebben een hoog IQ, maar vooral een grenzeloze verbeeldingskracht. Ze durven combinaties te maken waar niemand aan denkt. Ze kennen de waarde van hun ontwerp omdat hun wijsheid niet alleen uit boeken komt. Omdat ze de werkelijkheid perfect aanvoelen.

Iets wat ontbreekt in ons onderwijs?

LAEVERS: Absoluut. De werkvormen en de expertise van methodescholen moeten we nog veel meer exploiteren, op elk onderwijsniveau. Vlaanderen heeft ontzettend veel troeven. Als we nu nog investeren in verbeeldingskracht, maken we wereldwijd het verschil. Want uit ons talent valt nog veel meer te halen.

MEER INFO: WWW.CEGO.BE

Dossier **Methodeonderwijs**

Confessies van bv's

Journaliste Annelies Beck en acteur Pieter Embrechts zijn producten van freinet en steiner. Ze spreken over hun ervaringen.

Annelies Beck

De ouders van VRT-journaliste Annelies Beck hebben zich ingezet om in Vlaanderen het freinetonderwijs te promoten. 'Het paste bij mijn temperament.'

'Als kleuter ging ik naar een montessorischool in Nederland, maar zodra we naar België verhuisd waren, kwam ik terecht in een traditionele nonnenschool. Ondanks de inzet van een paar begeesterde leerkrachten, ging het er behoorlijk rigide aan toe. Samen met enkele anderen hebben mijn ouders dan een freinet-school opgericht, in Brasschaat. Omdat ze in Nederland hadden gezien dat het ook anders kon. Denk ik, want ik zou het hen eigenlijk nog eens moeten vragen. *(lacht)* Ik herinner me de overgang niet als een schok, al waren het echt pioniersjaren. De hele school, kleuter- en lager onderwijs samen, telde een twintigtal kinderen. De eerste maanden was er nog geen gebouw, dus verhuisden we van de ene ouderlijke woning naar de andere, voor een soort thuisonderwijs. Ik zat bij de oudste groep, een groep van vier, van het derde en vierde leerjaar samen. De dag begon met de 'praatronde': elkaar vertellen wat we meemaakt hadden of wilden doen. Op een stencilmachine maakten we een schoolkrant en de verslagen van onze projecten. Freinetonderwijs paste bij mijn temperament. Je leert er van jongs af opkomen voor jezelf en discussiëren. Freinet vertrekt vanuit de interesse van de kinderen, stimuleert hun nieuwsgierigheid, en wil kinderen zelfstandig leren nadenken én samenwerken. Mocht ik kinderen hebben, zou ik zeker het freinetonderwijs overwegen. Al hebben reguliere scholen er vandaag natuurlijk al veel van overgenomen.'

Pieter Embrechts

Van het derde kleuterklasje tot zijn achttiende heeft zanger en acteur Pieter Embrechts, net als zijn zus en broer, op de steinerschool in Antwerpen gezeten.

'Mijn ouders zijn een product van mei '68. Zij kozen 'bewust' voor kinderen, en wilden ons in diezelfde geest ook opvoeden. De eerste de beste school was niet goed genoeg. Het moest minstens gemengd onderwijs zijn en liefst een school met een 'hart' voor kinderen, die zich om meer bekommerde dan om intellectueel welzijn alleen. Wat voor hen het allerbelangrijkste was, zijn de drie pijlers van het steineronderwijs: denken, voelen en willen. Dat een kind niet beschouwd wordt als een leeg blad dat moet worden volgeschreven, maar als een individu waarin de kiemen van kunnen en kennen aanwezig zijn. En dat kinderen pas iets wordt aangeleerd op het moment dat ze er klaar voor zijn. Dat klinkt misschien beschermend en zelfs wat zweverig, maar veel last hadden wij daar niet van. Liedjes over de natuur of een al te idealistische leraar? Daar staken wij als leerlingen de draak mee. We kregen les in een periodesysteem en met meer vakken dan normaal. Er was veel aandacht voor kunsten, zoals muziek, tekenen en toneel, en elk jaar leerden we een andere handvaardigheid: schilderen met acryl op doek bijvoorbeeld. Om materialen te leren kennen, zien en voelen. Het heeft me zeker beïnvloed en ik ben er niet rouwig om, maar ook zonder steineronderwijs zou ik doen wat ik nu doe. Je moet mensen tegenkomen die je prikkelen. En die vind je overal.' **K**

Dossier Methodeonderwijs

Alles vertrekt vanuit de realiteit en vanuit de wil om zoveel mogelijk onderling te communiceren.

Levend leren met freinet

Veertig jaar na zijn dood is de pedagogie van Célestin Freinet springlevend. In de basisschool De Tuimelaar liep *Knack* een dagje mee. Om te leren door ervaring, zeg maar.

Twintig over acht 's ochtends, een residentiële wijk in Schoten. Tussen het groen en de speeltuigen brandt licht, maar verder doet niets vermoeden dat in De Tuimelaar zo meteen de les begint. Geen ravottende kinderen, geen ouders aan de poort. Een bedrieglijke stilte, want tijdens het onthaalmoment zit iedereen samen binnen, zoals altijd. In dit voormalige internaatgebouw, een villa, snellen kinderen op hun sloffen achter elkaar aan. Naast een meepuzzelende papa helpt een moeder dochterlief nog snel in een bleekblauw prinsessenkleed.

Verspreid over twee kleuter- en drie graadklassen telt De Tuimelaar, een van de twee vestigingen van IPOS vzw, ongeveer tachtig leerlingen. Ook de graadklassen zien eruit zoals we ons een kleuterklas herinneren: geen rijen banken, maar alles in hoeken ingedeeld, schijnbaar chaotisch.

Dat past in de visie van de boerenzoon die het in 1920 in de Franse Alpen tot onderwijzer bracht. Met handboeken stond Célestin Freinet er voor overvolle klassen, voor ongeïnteresseerde kinderen. Dat die kinderen wél geboeid waren door wat er in hun dorp gebeurde, deed hem beseffen dat het onderwijs de leefwereld van kinderen als uitgangspunt moet nemen; dat leren leren, luisteren en discussiëren minstens even belangrijk zijn als kennis.

In De Tuimelaar begint de dag daarom meestal met een 'praatronde', ook bij de kleuters. Anders dan bij de jongste, waar de juf dit op zich neemt, leiden de oudste kleuters die zelf, volgens een beurtrol. Wie iets kwijt wil, hangt vooraf zijn fotootje aan een van de knalrode knijpers aan een lijntje. En in die volgorde krijgen ze het woord. 't Is aan Tuur... van de frituur!' grapt Luna na het officiële openingsdeuntje met de xylofoon. Zij zegt wiens beurt het is, juf Els stuurt het gesprek en, als het moet, zorgt ze dat er geluisterd wordt. Een andere kleuter 'maakt notities': Leila maakt een tekening van alles dat er wordt verteld. Dat Tuur het leuk vindt dat hij met de fiets naar school is gekomen bijvoorbeeld, en spijtig dat hij zijn BMX kwijt is, 'zeker nu het seizoen is begonnen'. Een gespreksonderwerp in de praatronde kan, als het er zich toe leent, uitgroeien tot een projectthema.

PIEMEL

Zo'n thema kan bijvoorbeeld baby's zijn. Juf Ine van de eerste graad is zichtbaar zwanger en dat wekte verwondering. Aan het bord hangt nu een tekening van een kleintje met daarop aangeduid: hals, arm, piemel,... 'Meestal leren kinderen eerst de woordjes maan, roos en vis,' weet juf Ine. 'maar hier is dat elk jaar anders, want het hangt af van wat er uit de praatronde komt. We leren hen snel werken met de afzonderlijke letters, zodat ze zelf, afhankelijk van hun niveau, andere woorden kunnen vormen.' Gebeurt dat in het reguliere onderwijs met letterdozen, typisch freinet is dat kinderen hier stemmen, letters zetten en drukken. Achter dat drukken schuilt de wil om zoveel

mogelijk onderling te communiceren. En dat is bij de 'vrije teksten', die andere pijler van freinets taalonderwijs, niet anders.

In de graadklassen schrijven leerlingen doorlopend opstellen, niet over opgelegde thema's, maar ongebonden, puttend uit hun fantasie en de inspiratie van het moment. Die teksten worden voorgelezen, opgehangen en gebruikt als studiemateriaal. Bij de kleinsten vat de juf hun tekening samen in enkele zinnetjes. 'Het meisje lieze schaatste op het ijs', zo heeft de huidige lichterling zesjarigen over ei/ij geleerd. Volstaat het inspelen op wat er zich aandient om de eindtermen te halen? 'Soms stuur ik bij', geeft de juf toe. 'Te kennen leerstof die nog niet aan bod is gekomen, reiken we uiteindelijk, op het gepaste moment zelf aan. Maar we gebruiken geen handboeken. Alleen ter ondersteuning, om er oefeningen uit te halen.'

SCHOENMAAT

Ook rekenen benadert zoveel mogelijk de realiteit. 'Als iemand tijdens de praatronde zegt dat hij nieuwe schoenen heeft gekregen, gebruiken we dat om de gemiddelde schoenmaat van de klas te berekenen', geeft juf Mieke van de tweede graad als voorbeeld. Terwijl het derde leerjaar zelfstandig taal- en rekenoefeningen maakt, volgens prioriteiten die ze zelf hebben opgesteld in het begin van de week ('contractwerk'), leert Mieke het andere deel van de graadklas breuken aan, met een krantenartikel over brandwonden. Dat past in het lopende project veiligheid en gezondheid. De juf staat aan het bord, voor negen kinderen rond de tafel. Het streefdoel per geboortjaar is elf leerlingen. Geen vijftientig. Dat leest u goed.

Voor die kleinschaligheid wordt heel bewust gekozen, en voor de ouders is ze een reden om naar De Tuimelaar te gaan. 'We willen zoveel mogelijk op maat kunnen werken', zegt het schoolhoofd An Jacobs daarover. Als erkende school krijgt De Tuimelaar werkingsmiddelen per leerling en een aantal leerkrachten, maar te weinig om die kleine groepjes te handhaven. 'Net als een aantal andere onafhankelijke methodescholen vragen we aan de ouders een vrijwillige bijdrage om onze werking te financieren. Daarmee kopen we extra leerkrachten en betalen we het gebouw en de vaste kosten', legt ze uit. Ze benadrukt dat de bijdrage niet te nemen of te laten is en dat ze zeker geen obstakel mag vormen. Het kost misschien een euro extra maar ook niet meer dan dat, klinkt ▶

Dossier **Methodeerwijs**

- het bij de ouders. 'In veel scholen betaal je extra voor de naschoolse opvang en het blijven eten. Hier niet.'

Van de ouders wordt een stevig engagement verwacht. Iedereen neemt iets op zich: klusjes, het beheren van de financiën, het ICT-onderhoud, of poetsen bijvoorbeeld. Wie ervoor kiest, beschouwt die inbreng als een onderdeel van het pedagogisch project. 'Leerkrachten krijgen van hun leerlingen van alles gedaan zonder dwingende hand', zegt een vader. 'Kinderen vegen de vloer van klas. Ik herinner me een jongen die van elders kwam. "Het voelt wat vreemd," zei hij, "want in mijn vorige school was dat een straf".'

PROCESGERICHT

In De Tuimelaar spreken kinderen hun juf met de voornaam aan, maar balorig gedrag zien we niet. Ook niet in de derdegraadklas, waar de leerlingen verspreid zitten als we binnenkomen. Sommigen maken oefeningen, anderen werken aan een vrije tekst aan een van de zes pc's. 'Een blikje bier en een Fristi zijn op weg naar Nederland...' Tot het tijd is voor de les Frans. Terwijl twee leerlingen in een woordenboek bladeren, verdringen de anderen zich boven de 'praatplaat' waarop Julie, de juf, een kleurrijk stadsplan heeft getekend. 'Qu'est-ce que vous voyez?' Iedereen wil eerst, maar niemand roept in het wilde weg. Gaandeweg leren ze dat op 'le carrefour' naast het 'l'hôpital' 'un camion rouge' staat. 'De praatplaat doen we met vijf en zes samen, zo leren ze van elkaar', zegt Julie.

In de graadklassen wordt kennis ook getoetst. Voor een dictee krijgen de leerlingen punten of een lettercode, maar niet zo op hun rapport. 'Elk trimester maken we een persoonlijke evaluatie en die is procesgericht', legt het schoolhoofd uit, en ze tovert een dik schrift tevoorschijn met daarin een hele lagerschoolcarrière. Leerkrachten noteren hun algemene bevindingen en schrijven een beoordeling voor elk vak apart, maar opmerkelijk is vooral de zelfevaluatie. Op een lijst vragen over hun attitude, zoals werkhouding, orde en dromerigheid, geven de kinderen zichzelf een score. 'Zo leren ze zichzelf kennen en kunnen we bijsturen waar en als dat nodig is', zegt An Jacobs.

Deze school is anders. En ook weer niet. Het enthousiasme spat van de muren.

WWW.TUIMELAAR.BE

'EEN BLIKJE BIER EN EEN FRISTI ZIJN OP WEG NAAR NEDERLAND'
Freinetleerlingen putten zoveel mogelijk uit hun fantasie en de inspiratie van het moment.

MO.be
Even scherpstellen

"Kan iemand me vertellen wat er precies gebeurt?"

MO.be helpt je om snel en gericht scherp te stellen op wat er gebeurt in de wereld. Op MO.be krijg je meteen de juiste informatie zodat je het complete beeld sneller, makkelijker en beter kunt begrijpen. Gedaan met vage verhalen, hoog tijd om scherp te stellen.

MO.be - Mondiaal nieuws met inzicht

ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL

Word wat jij wil !

Mis onze infodagen niet. Surf snel naar:
www.erasmushogeschool.be

partner in de *Universitaire Associatie Brussel*

Sociaal Werk | Office Management | Communicatiemanagement | Journalistiek
Vertalen | Tolken | Hotelmanagement | Toerisme- & Recreatiemanagement
Verpleegkunde | Vroedkunde | Biomedische Laboratoriumtechnologie | Voedings- & Dieetkunde | Zorgmanagement | Milieuzorg | Landschaps- & Tuin-architectuur | Kleuteronderwijs | Lager Onderwijs | Secundair Onderwijs | Buitengewoon Onderwijs | Toegepaste Informatica | Industrieel Ingenieur | Stedenbouw & Ruimtelijke Planning | Koninklijk Conservatorium Brussel | Muziek | Musical | Symfonische Muziek | Rits | Audiovisuele Technieken (beeld, geluid, montage) | Audiovisuele Technieken (assistentie) | Drama | Audiovisuele Kunsten

weekend

Handelsroute India

India zou kunnen beschouwd worden als de laatste grootschalige markt die zich openstelt voor de buitenwereld. Sinds die openstelling begin jaren 90, heeft het land een spectaculaire economische groei gekend. Een groei die nog is versterkt door de talrijke troeven van de grootste democratie van de wereld. Bedrijven zoals Picanol, Inbev, Barco en Puratos laten een markt van naar schatting 75 miljoen potentiële klanten niet graag liggen. Hun visie en ervaring op de Indiase markt is veel waard.

India is, samen met Brazilië, Rusland en China, een van de zogenoemde BRIC-landen. Het land heeft de voorbije 15 jaar een spectaculaire economische groei gekend, dankzij het openstellen van de markt vanaf het begin van de jaren 90. Een markt waarvan sommige domeinen een meer dan hoog potentieel hebben voor Vlaamse bedrijven.

Ons land is voor India de op twee na grootste Europese handelspartner, na Groot-Brittannië en Duitsland. India telt ook meer dan een miljard

mensen die wonen in een gebied dat ongeveer 240 maal de omvang van Vlaanderen heeft. Grote regionale verschillen stellen echter bepaalde eisen aan de marktbenadering.

Ondernemen in India kan ook een weg vol hindernissen zijn. Zo zou de infrastructuur veel beter kunnen, maar ook cultureel zijn er grote verschilpunten. Toch zou het gigantische land, tegen 2012, naar schatting 75 miljoen potentiële klanten kunnen bieden voor Vlaamse producten.

kanaal

kanaalz.be

Flanders Investment & Trade

Weekend van 28 en 29 maart: Heruitzending van de uitgebreide aflevering van Handelsroute India

Dossier **Methodoeders**

‘Rem op vernieuwing’

Hoewel de werkingsmiddelen sinds dit jaar op dezelfde manier worden verdeeld voor alle onderwijsnetten, krijgen onafhankelijke scholen moeilijk voet aan de grond.

Autonome scholen moeten zelf hun infrastructuur bekostigen’, zegt Cathérine Devos van FOPEM, de koepel van onafhankelijke methodescholen. ‘Wij hebben geen gebouwen van de overheid. Dat is een praktisch en financieel nadeel. En het verklaart waarom er steeds minder onafhankelijke methode-

scholen worden opgericht.’

Katrijn Beeck zoekt met een budget van 1500 euro per maand al meer dan een jaar naar een gebouw om te huren in de omgeving van Aarschot: ‘onvindbaar’. Ook Jan Kindt, die in Deinze zoekt, noemt geld het grootste struikelblok. ‘We moeten alles betalen met werkingsmiddelen, want we kunnen nog geen huursubsidies krijgen. Dat is een rem op vernieuwing.’

Dat nieuwe scholen pas na drie jaar overheidsmiddelen voor gebouwen kunnen krijgen, is een regel die al vele jaren geldt, reageert minister Frank Vandenbroucke (SP.A). ‘Als we niet eerst zeker zijn dat

die scholen duurzaam verankerd zijn, riseren we gebouwen te subsidiëren die later leeg zullen staan. Tegenover de vorige legislatuur is het budget voor scholenbouw met 65 procent gestegen tot 1260 miljoen euro. En voor de werkingsmiddelen, die per school worden berekend aan de hand van het aantal kinderen en hun sociale achtergrond, hebben we de lat gelijkgelegd voor alle netten. Daardoor wordt het ook voor autonome scholen makkelijker om gebouwen te financieren.’

Maar waarom moeilijk doen als het gemakkelijk kan? Initiatiefnemers kunnen met hun voorstel toch terecht bij het GO! of het OVSG? ‘Wie onafhankelijk is, kan zijn eigen koers bepalen zonder de bemoeienissen van een hiërarchische overheid’, zegt Cathérine Devos. ‘Autonome scholen rekruteren hun eigen personeel en waken zo over hun pedagogisch project. In de grote netten zitten methodescholen vaak in gemengde scholengemeenschappen. Als één school daarvan haar leerlingenaantal ziet dalen, wordt er voor vastbenoemde leerkrachten een andere plaats gezocht binnen die gemeenschap. Daardoor komen leerkrachten zonder affiniteit met methodeonderwijs soms toch in een methodeschool terecht.’ Het GO! en OVSG beamen dat, maar zeggen er alles aan te doen om het te vermijden. **K**

‘Steeds minder onafhankelijke methodescholen.’

Grenzeeloos vertrouwen in maximale vrijheid

Twee jongens die zich jarenlang met niets dan vissen onledig houden, groeien op tot computerwetenschapper en muzikant. Welkom in de wereld van Sudbury Valley.

‘Hoe onze maatschappij er over twintig jaar uitziet? Geen idee, dus weten we evenmin welke kennis we onze kinderen precies moeten bijbrengen.’ Hen leren geloven in zichzelf, leren weten wat ze willen en hoe daar te raken. Dat moet volgens Vera Wagemans, een van de oprichters van de eerste – intussen opgedoekte – Sudburyschool in België, de essentie zijn van onderwijs. Het uitgangspunt van Sudbury Valley, in 1968 ontstaan in de VS, is dat kinderen van nature gemotiveerd zijn om te leren. Dat ze leren wat ze nodig hebben op het moment

dat hen dat past, als je hen maar de ruimte geeft en een stimulerende omgeving. Niets wordt opgedrongen, ook lezen of rekenen niet. ‘Het is verdomd griezelig om een kind puur zichzelf te laten zijn’, beseft Wagemans. ‘Maar als ouder moet je daar in een grenzeeloos vertrouwen hebben. Want het werkt.’ In een Sudburyschool leven kinderen van vier tot achttien jaar met en naast elkaar. Het is privéonderwijs zonder leerprogramma, en wie een erkend diploma wil, moet dat op eigen houtje behalen via de examencommissie. Er zijn democratisch opgestelde

regels, maar voorts doet iedereen waar ie zin in heeft. Leerkrachten die voortdurend kennis aanreiken, zijn er niet; testen en examens evenmin. Wel begeleiders die kinderen de weg naar kennis en vaardigheden helpen zoeken wanneer ze erom vragen. De enige Sudburyschool in België is Leerhuis Brussel, gestart in 2007 met acht kinderen, tussen vier en veertien jaar oud. ‘Het klinkt kettens om hen geen basispakket wiskunde, taal en geschiedenis aan te reiken’, zegt initiatiefneemster Sandra Roobaert. ‘Maar kennis is geen levenslange

bagage. Creativiteit en doorzettingsvermogen zijn dat wel.’

Haast mythisch zijn de twee jongens – hun namen worden niet vrijgegeven – die in de jaren zeventig niets anders deden dan vissen. Ze lazen boeken over de sport, leerden daarmee lezen, en groeiden uit tot vaardige vissers. Maar dat is niet wat ze nu doen: de ene is computerwetenschapper, de ander muzikant. Doet uw zoon of dochter niets dan gamen? Als dat in de juiste context gebeurt, niet panikeren. Zegt Sudbury.

WWW.SUDVAL.ORG EN
WWW.LEERHUISBRUSSEL.BE